

UN REFUGI A L'EXILI

per MARCEL SERRA

VAM arribar a C. a mitja tarda i ens rebé el Comitè d'Ajut als Refugiats. La vila era agradable, plana, amb l'estació de la línia Perpinyà-París, amb una gran església i un campanar construïts durant l'ocupació dels anglesos, i un ample passeig amb el corresponent monument als morts de la guerra 1914-18.

Al cap del bulevard Didier-Rey es trobava un carrer petit i, allí mateix, s'obria una porta ampla de reixa que donava entrada a un pati espaiós i a mig del qual s'aixecava un gran edifici rectangular. Era una antiga fàbrica de capells, avui buida, destinada a servir de refugi als espanyols.

No érem pas els primers d'arribar. En el recinte de la fàbrica s'observava un moviment intens de persones que omplien el pati i entraven i sortien de l'edifici. A la porta, tocant la reixa, l'antic departament del conserge era convertit en un improvisat despatx, a càrrec d'uns espanyols bascos, també refugiats. Tothom s'inscrivía en un registre. Ens digueren que, a partir de l'endemà, cobrariem cinc francs cada dia, els caps de família set francs i mig, i ens assenyalaren el lloc on havíem de dormir, a la fàbrica.

Els homes haguérem de quedar-nos a la planta baixa, una nau deserta i immensa. Les dones pujaren les escales i s'instal·laren al primer pis, que tenia les mateixes proporcions. Fins a l'hora de dormir, els homes podíem visitar els familiars del primer pis: les esposes, les mares, les filles i les criatures. Hi havia centenars de llits de fusta blanca, senzilla, i màrfegues de palla. Un soroll incessant de veus obligava a cridar per a parlar-se. Dones que cantaven, infants que ploraven, alguns malalts coberts amb una manta, sense llençols naturalment; tot donava a l'estança un aspecte de caserna o d'hospital. Els llits eren disposats en llargues fileres, al costat de les parets i també pel mig, separats per uns corredors estrets.

La mare i l'esposa pogueren ocupar dos llits senzills, que eren construïts amb quatre fustes i quatre potes curtes i clavades, sense polir ni pintar, però situats al costat d'una finestra. Almenys, l'aire del pati els privava de respirar l'atmosfera espessa que dominava en la sala. Els homes cercaren un lloc a la planta baixa. Aquí, les màrfegues eren plegades durant el dia i s'estenien a terra en arribar la nit. També era plena de gent. Entre tots els refugiats de la fàbrica de C. sumaven uns vuit-cents. Molts homes passaven dels quaranta anys, alguns eren vells, i també hi havia bon nombre de mutilats de guerra. No hi havia militars, i només es veia alguns pantalons de soldat. El refugi era destinat exclusivament a la població civil.

Els no coneixien ningú.

—Hem tingut sort de trobar-nos. Així ens farem companyia.

—Em semblava, ahir, que érem els primers d'entrar a França.

—Es veu que el Pirineu ha estat travessat a tot arreu.

—Ben aprofitat, vaja.

—Quanta gent!

—No sabem qui són, però no necessitem preguntar-los-ho.

—I cadascú porta el seu drama a l'esquena.

Com nosaltres. Aquí som només un nombre. Lluny de casa, del poble i del treball. És com si ens trobéssim despullats, com si tornéssim a néixer. Hem vingut per a salvar la vida. La resta no pot preocupar-nos. El demà no compta. Només mirem l'avui, el present, el moment que vivim. Respirarem. Som vius, encara. Hem deixat enrera la guerra, la terra nostra sembrada de dolor, de sacrifici, de sang i de mort. Som a França. Aquí no hi ha les finestres i els llums pintats de blau. Aquí no cauen bombes. Les botigues són plenes d'articles. Ens trobem en un altre món, on regna la pau.

L'endemà al matí ens aixecàrem i ens rentàrem al pati, on hi havia en una paret unes

quantas aixetes damunt una llarga pica, semblant a una mena d'abeurador. Feia fred. Els primers dies del mes de febrer registraven la inclemència d'un hivern rigorós. Però, en aquells moments, el problema del fred no apareixia en l'ordre de preocupacions que envaïen els habitants de la fàbrica. Després de rentar-nos i pentinar-nos, ens acabàrem de vestir i ens disposàrem a començar el nou dia.

Els refugiats vivien, era inevitable, enmig d'una certa promiscuïtat. Sempre barrejats, en continu contacte els uns amb els altres, els caràcters particulars es mostraven sense fingiment, els costums s'oferien obertament i els defectes no es podien amagar. Això, unit al vici general de parlar en veu alta i la tendència d'exagerar les coses, donava a aquella massa humana una nota de color, pintoresca en unes ocasions i enutjosa en d'altres.

A les poques hores l'esposa coneixia ja les seves veïnes i també altres ocupants de la sala. Acceptava les aventures que explicaven i les desgràcies viscudes. Ella s'esforçava per mantenir-se reservada i no oferia la confiança sinó en el moment oportú, quan comprenia que la mereixien, però hi havia persones que necessitaven d'enraonar i queien damunt la primera víctima que tenien a mà. Ella escoltava i movia lleugerament el cap. A mesura que se sentia més

segura en l'ambient enrarit i bigarrat del seu departament, descobria les persones discretes i més dignes de la sala. Instintivament, feia una classificació natural de la condició humana. Allí havia anat a parar gent de tots els estaments socials, la bondat i els sentiments eren confosos enmig dels crits i la xafogor, l'educació i la cultura se submergien dins la vulgaritat i els instints primitius. Però la relació seriosa i l'amistat no podien presentar-se encara, sinó que serien l'obra de dies a venir.

El mateix ocorregué als homes, però llur discreció els salvava de caure en el perill. Ben aviat conegueren alguns dels seus companys de refugi. Aquells que feia més dies que es trobaven allí, es creien amb el dret de donar orientacions i consells. Molts eren els qui parlaven de la guerra. Hi havia nombrosos bascos i asturians, i també aragonesos. No faltaven, però, els meridionals, els quals havien vingut a Catalunya durant el període de la guerra; els catalans eren pocs, probablement perquè no els havia calgut abandonar les cases fins als darrers temps de la contesa.

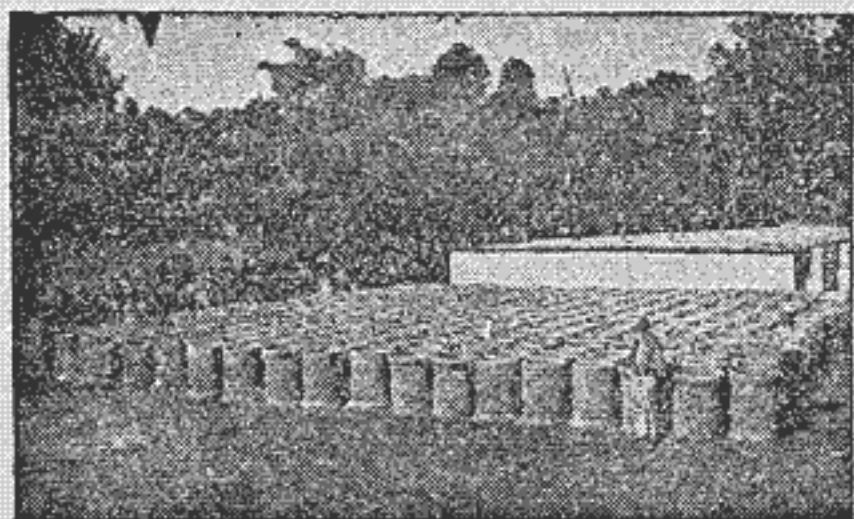
Allò que sorprenia més d'aquella multitud era un tret general d'exagerada dignitat. Ningú no se sentia un desgraciat, i tothom era propens a presentar-se desmesuradament, en l'ordre moral i en el material. S'hauria pogut dir que era "l'orgull de la misèria". De creure llurs paraules, ningú no hauria sofert, perquè tots eren amics dels generals, o tenien alts càrrecs, o vivien en palaus, o posseïen castells i grans propietats. No hi feia res que llur aspecte els descobrís com uns éssers pobres, modestos i ignorants. Ells deien que eren rics, que tenien boscos i fortunes, i altres béns. Naturalment, aquest fet obeïa a la situació confusa que els envoltava. Més endavant es veieren les coses més clarament. Cadascú acabà oferint-se tal com era, amb els mèrits personals propis, i ja no pogueren enganyar ningú. De tota manera, s'aprofitaren d'una circumstància particular. Els francesos no els discutien i acceptaven el que deien. I, sobretot, inclosos tots en una condició única de refugiats, eren tractats de la mateixa manera, sense distincions, sense diferències. Els francesos els deien "pauvres malheureux", i aquests dos mots servien per a tots en general. En aquell moment, i des del punt de vista humà, potser tenien raó.

A mesura que els refugiats s'anaven coneixent, es produïa una classificació espontània. Es formaven colles d'acord amb les afinitats que els eren particulars. De vegades el nexa que els unia era l'origen geogràfic, d'altres l'ofici, o bé el nivell intel·lectual, o encara la joventut o els costums. Els vailets jugaven, alguns solitaris formaven parelles sense vergonya i vivien plegats, i no faltaven les dones, de totes les edats, que es llançaren a la vida fàcil de guanyar diners.

Tubs per albanys i clavegueres

F E R M

LLUÍS BOTA VILLA

2 Poniente, 511
PUEBLA, Pue.

Sucursal Tlaxcala: Independencia 2
